

ZAJIŠTĚNÍ OBOHACENÉHO PROSTŘEDÍ PRASATŮM

Vědecké výzkumy ukazují, že zkoumání svého prostředí a manipulativního materiálu je základním chováním prasat. Jsou velice zvědavá. V jejich přirozeném prostředí jim to pomáhá získávat zkušenosti o řadě potenciálně vhodných zdrojích potravy ve složitém měnícím se prostředí. Podle výzkumů prasata stráví ve svém přirozeném prostředí 75 % denního času aktivně – rýpáním kořinek, hledáním potravy a průzkumem okolí.

Behaviorální problémy vzniknou, když inteligentní zvířata, která jsou adaptovaná na zkoumání a učení se životu ve složitém prostředí, chováme v prostředí holém, prázdném. Poskytování koncentrované krmné dávky neodstraňuje snahu prasat vyhledávat potravu.

Pokud není k dispozici žádný vhodný manipulační materiál, prasata nejspíše nasměrují svou potřebu průzkumných hmatových vjemů na své druhy (tj. na okusování jejich ocásků nebo uší).

Předpis EU stanoví, že prasata „*musí mít trvalý přístup k dostatečnému množství materiálu, který jim umožňuje etologické aktivity, jako je sláma, seno, dřevo, piliny, houbový kompost, rašelina nebo směsi takových materiálů...*“

Předpis nepožaduje, aby chovatelé poskytli jeden z těchto šesti materiálů. Pokud je však použit jiný materiál, musí být tak účinný jako uvedené druhy materiálu, aby prasatům umožnil „*etologické aktivity*“.

Předpis EU také zakazuje rutinní zkracování ocásků. Stanovuje, aby před provedením zkrácení chovatel nejdříve provedl preventivní opatření proti okusování ocásků změnou „*nevhodných podmínek prostředí nebo způsobu ustájení*“.

Vědecký výzkum ukazuje, že hlavními příčinami okusování ocásků jsou holé, prázdné prostředí a absence slámy nebo jiného vhodného materiálu.

Samotný materiál na obohacení prostředí nezabrání okusování, ale bez něj nejsou chovatelé pravděpodobně schopni okusování preventivně předejít.

Při posuzování, který obohacující materiál je nebo není efektivní, je třeba zvážit dvě otázky:

- Umožní řádný průzkum a manipulační aktivity?
- Zredukuje okusování ocásků?

Nejefektivnější materiál pro udržení zájmu prasat je takový, který lze dobře destruovat, deformovat, je požitelný, dobře se žvýká a je pachově zajímavý. Materiál pro obohacení musí být umístěn mimo výkaly.

Které materiály vyhovují zákonu a etologickým potřebám prasat?

Sláma

Hluboká podestýlka ze slámy je zřejmě nejlepším obohacujícím materiálem. Pravidelně by se měla doplňovat pro udržení zájmu prasat. I použití malého množství může být efektivní.

Sláma také poskytuje pohodlí, teplo a doplní krmnou dávku. Ale za teplého počasí musí mít prasata prostor, ve kterém se mohou ochladit. Podmínka poskytnutí bohatého množství slámy se nemusí vztahovat na malé farmy.

Farma Brydock ve Skotsku, jejíž rodičovskou společností je Vion UK, produkuje za týden 4 000 vykrmených prasat. Prasata dostávají do svých kotců čerstvou slámu denně hned poté, kdy rozloží balíky, které mají připravené při naskladnění.

Více informací zde:

http://www.europeanfarmersnetwork.org/files/efn/documents/case_studies_1_0.pdf

prasečí farma ve Francii

Photo © Jim Philpott

Hluboká podestýlka z jiného požitelného materiálu, jako jsou hobliny, plevy z rýže, nebo skořápky z arašídových oříšků, může také udržet aktivní zájem o hledání potravy.

Chovatelé v teplých zemích mají obavy, že sláma neumožní prasatům, aby se ochladila. Pokud je sláma používána v teplém klimatu, neměla by zabírat celý povrch a prasata by měla mít přístup k vodě, aby se v ní vyválela a tím ochladila.

Určitý počet farem v jižní Brazílii, která má relativně horké klima, používá hlubokou podestýlku ze skořápek arašídových oříšků, plev rýže a hoblin. Prasata jsou často umísťována do otevřených prostorů s plachtami.

Prasata ve výkrmu na hluboké podestýlce v Brazílii.

Odstávčata na skořápkách z arašíd v Brazílii.

Sláma v zásobníku nebo v jeslích, i když není tak efektivní jako sláma na podlaze, může do určité míry udržet pozornost prasat a pomoci snížit míru okusování ocásků. Sláma by měla být doplňována denně.

Studie zabývající se částečně roštovým systémem popisuje zásobník skládající se z kovového válce (výška 77 cm, průměr 29 cm) s kovovým držákem zespodu (výška 17 cm). Zásobník byl ke kotci připevněn nad pevnou část podlahy, přibližně 3 m od přední části kotce, kovová nádoba byla v úrovni hlav prasat. Válec zásobníku byl naplněn dlouhou slámou, kterou mohla prasata prohrabávat a vytahovat. Na podlahu, pod zásobník, byla upevněna kovová deska (57,5 cm a 56 cm, 4 cm okraj), aby zadržovala padající slámu.

zásobník na slámu

I když byl zásobník použit v částečně roštovém systému, může být použit také v celoroštových kotcích, pokud je k roštům připevněna kovová nebo dřevěná deska, která zachycuje slámu.

Photo © Dr Heleen van de Weerd

Sláma je nejlepší když:

- je denně přidávána,
- je dlouhá, nesekaná.

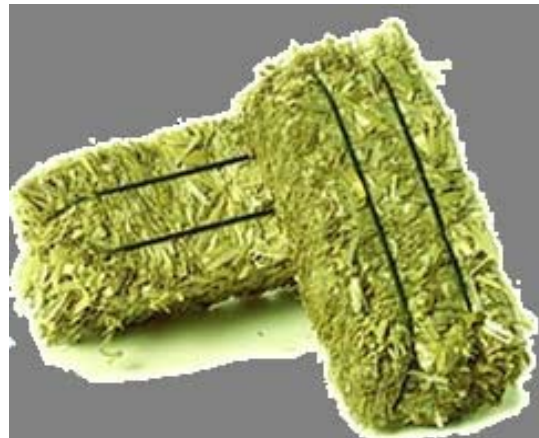
Nicméně, jakákoliv sláma je lepší než nic.

Stlačené balíky nebo pelety slámy a zavěšený zásobník na slámu mohou částečně nahradit hlubokou slámovou podestýlku, i když nejsou tak efektivní.

Balík – trvá delší dobu, než je rozebrán.

Přihrádky s použitým kompostem po pěstování hub se s úspěchem používají k významnému snížení okusování ocásků. Prasata mohou uvolnit kusy kompostu šoucháním do kovového roštu na spodní straně přihrádky, když sedí nebo stojí.

Jedna studie uvádí, že přihrádka s kompostem byla upevněna v kotci s celoroštovou podlahou. Horizontální přihrádka, o rozměrech 1 800mm x 600mm a 30 mm² - velikost otvorů roštu, byla zavěšená nad hlavami prasat tak, aby na ni dosáhla. Výška desky byla upravována podle růstu prasat. Původně byla zavěšená 60 cm nad zemí, a jak prasata dosáhla jatečné váhy, byla posunuta na 75 cm nadzemí.

Průzkumné chování prasat zahrnuje průzkum, manipulaci, destrukci a konzumování. A tak mezi nejúčinnější materiály pro obohacování patří materiály požitelné, nebo ty mající výživnou hodnotu.

Kukuřičná siláž je velmi vhodná pro stimulování průzkumného chování prasat. Možná proto, že je výživná a různorodá.

Pokud je poskytnuto pouze trochu vybraného obohacujícího materiálu, jeho množství se může zmenšit natolik, že jen velmi málo zbude do dalšího doplnění. Výsledkem může být ztráta zájmu prasat o materiál a možná i přesměrování jejich chování na ostatní prasata v kotci.

dřevěné hobliny/dřevěné štěpky (kanadský způsob ustájení)

Photo © Jorg Broenink, farmer, the Netherlands

Tato holandská farma dává na podlahu prasatům slabou vrstvu dřevěných hoblin, 5 – 10 cm.

Další materiál, který může být do určité míry efektivní při poskytování obohacení a snížení okusování ocásků.

Lze také využít mnohé další materiály, i když žádný není tak účinný jako hluboká podestýlka ze slámy. Pro poskytnutí rozmanitosti a udržení zájmu prasat je dobrou praxí:

- použít dva nebo více způsobů obohacení kdykoliv najednou,
- občas zavést nové materiály, protože prasata rychle (někdy během jednoho dvou dnů) ztrácí zájem o méně zajímavý a účinný materiál.

Jiné materiály mohou být:

Dřevo – mělo by být měkké, tvrdé se obtížně žvýká a deformuje. Dřevo jako:

Špalky/pelety

Dva držáky mohou být přidány do kotce, aby mezi ně a stěnu kotce byl vertikálně umístěn špalek nebo peleta; spodní konec v úrovni podlahy. Nebo může být ke straně kotce připevněna plastová roura ve tvaru U, aby držela špalek vertikálně. Spodek roury by měl být několik cm nad podlahou, aby umožnil přístup prasat ke spodnímu konci špalku nebo pelety těsně u podlahy.

větve

kůra/mulč

dřevitá vlna – vyrobená ze zbytků dřeva a špalků

kokosové vlákno

Provazy: odborníci zkoumající užití konopných provazů zjistili, že ačkoliv prasata věnovala značný čas zkoumání, žvýkání a polykání provazů, úroveň okusování ocásků byla stále relativně vysoká.

Obohacení potravou

Následující část o obohacení potravou, fotografie a některé další snímky v materiálu jsou reprodukovány s laskavým svolením Britského výboru pro prasata/ British Pig Executive (BPEX).

Obohacení potravou – principy

- 1) zaměstná prasata mnohem delší dobu, než pokud je krmivo dodáno naráz nebo v krmných dávkách;
- 2) více přirozených aktivit, méně času k okusování kotce nebo ostatních prasat;
- 3) použití krmiv z denní dávky nebo předložení nových.

Podíl denní dávky

- smíchaná denně s čerstvou slámou,
- krmení na podlahu – pokud je čistá a jedná se o malé skupiny,
- v kusech dřeva nebo zničitelných předmětech,
- použití válce se sypkým krmením, ze kterého mohou získávat postupně svůj příděl,
- v edinburském potravinovém míči (vytvořeném tak, aby umožnil malé odměny krmivem pokud je zkoumán), nebo v pevných psích hračkách.

Příklady krmení na doplnění:

Tráva:	posekaná	bylinné minerální lizy	mořské řasy
	trsy	slané lizy	byliny
	siláž		ovoce/zelenina

Pevné krmení:

řepa

tuřín

kořenová zelenina

Rozptýlit jako malé kousky nebo celé, přidat ke straně kotce nebo do jeslí.

Materiály, které jsou samy o sobě neefektivní pro obohacení a redukování okusování ocásků.

Odborný výzkum zjistil, že kovové řetězy a pneumatiky jsou neefektivní, rychle ztrácí hodnotu jako novinky. Evropský úřad pro bezpečnost potravin/The European Food Safety Authority (EFSA) vyvodil, že hračky, jako jsou řetězy, klacky na okusování a míče, nejsou efektivním materiálem pro obohacení.

Úřad zdůraznil, že nezničitelné předměty, jako jsou řetězy nebo pneumatiky, jsou nedostatečné z hlediska uspokojení manipulačních potřeb prasat. Mohou být ale použity jako **doplňky** k materiálům, které lze zničit nebo prozkoumávat, nikoliv jako jejich **náhrada**.

Řetězy však mohou být důležitým **doplňkem, samostatně** ale nejsou adekvátní. Nejsou rozebíratelné nebo požitelné. Ale mnoho chovatelů, kteří používají slámu zjistilo, že řetězy prasata také zaměstnají. Způsob, jak se konce řetězů navzájem spojují a pohybují v tlamě prasete povzbuzuje jejich zájem o ně.

Úřad (EFSA) také uvedl, že plastové předměty po domácí výrobě (např. ve tvaru vrtulníku) nebo komerční ekvivalenty (jako plastové okusovací hračky Bite Rite™) „se jeví jako relativně neúčinné v rámci prevence okusování ocásků“. Hlavní studie ukázala, že prasata, která dostala hračky Bite Rite™ měla vyšší výskyt okusování ocásků, než prasata, která dostala plné lože slámy, nebo zásobník se slámou. Pokud jsou hračky Bite Rite™ poskytnuty, měly by být použity pouze jako doplněk k více účinným materiálům.

Studie ukázaly, že když prasata dostanou čtyři hračky, stráví hrou s nimi pouze 1,4 % času, zatímco zájem o slámu nebo kukuřičnou siláž jim zabere okolo 20 % denního času.

Nové nebo rekonstruované ustájení

Každé nové nebo rekonstruované ustájení by mělo být navrženo tak, aby bylo dosaženo souladu s předpisy ohledně obohacujícího materiálu. Zvláště by chovatelé měli zvážit, zda-li jim plánovaný podlahový systém umožní splnit požadavek poskytnutí obohacujícího materiálu, který „*umožňuje etologické aktivity*“.

Chovatelé by neměli budovat takový podlahový systém, který jim s vysokou pravděpodobností neumožní shodu s legislativou.

Compassion in World Farming, 2011
www.ciwf.org.uk
překlad: Společnost pro zvířata – ZO ČSOP, 2012